

CURIERUL JUDICIAR

ZIAR SĂPTĂMÂNAL

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — PRACTICĂ

ADEVER SI LUMINA

JUSTITIE SI LIBERTATE

DIRECTOR: PETRE BORS

PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an 30 Lei
Pe 6 luni 16 »
Pe 3 luni 8 »

Studentii plătesc pe jumătate
Pentru străinătate se adaogă portul

Pentru inserții și reclame a se adresa la administrație

REPRODUCȚIA INTERZISĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCURESCI

No. 5, CALEA RAHOVEI, No. 5

Un număr vechiu 2 Lei

S U M A R

Concluziunile Domnului Ciru Oeconomu procuror de secțiune la Inalta Curte de Casațiune în procesul succesiunii Iulian Vrăbiescu

Jurisprudența română:

Curtea de Apel București secția I: Iosef Szabo cu Iza Vlădoianu.

Bibliografie

Am publicat, în numărul trecut al ziarului nostru, concluziunile domnului Procuror general George Filiti în procesul succesiunii lui Iulian Vrăbiescu.

Fiind-că însă, în audiența în care s'au pronunțat acele concluziuni, nu s'a discutat de cât un singur motiv de casare, acela relativ la calculul rezervei, asupra căruia Inalta Curte 'și văzuse opiniunile împărțite, credem interesant pentru cititorii noștri să publicăm și concluziunile luate de d-l Ciru Oeconomu, Procuror de secțiune, în audiența de la 16 Martie 1895, atunci când s'a discutat și s'a respins de Curte cele două motive de casare ce se mai invocaseră.

Concluziunile ce dăm astăzi la lumină sunt însemnate și din punctul de vedere că îmbrățișează întreaga afacere și prezintă cestiunea în divergență sub un alt aspect, de altminterlea tranșat mai în urmă de Curte tot în sensul lor.

Putându-ne procura acele concluziuni, ne facem o deosebită plăcere a le comunica cititorilor noștri cari au urmat acest interesant și important proces de moștenire.

Concluziunile Domnului Procuror de secțiune Ciru Oeconomu în procesul succesiunii lui Iulian Vrăbiescu

Deciziunea Curței de Apel din București, în procesul dintre moștenitorii defunctului Iulian Vrăbiescu, a fost atacată dinaintea d-v din trei puncte de vedere:

I se impută: 1-iu că, făcând reducțiunea donațiilor, nu asupra rezervei individuale a fie-cărui

moștenitor, ci asupra rezervei în masă, și dispensând pe minorii Stolojan de raport, a violat art. 751 și 763 c. civ., după cari donatarii trebuiesc să raporteze tot ce au primit, iar legatarii n'au drept a cere raportul, nici a profita de el. Donațiunea minorei Vrăbiescu s'a redus, zic sprijinitorii recursului, prin violarea art 850 c. civ., care prevede asemenea reducțiunii, începându-se cu cea din urmă ce, în speță, era a minorilor Stolojan. Ei adaogă că hotărârea Curței e și nemotivată, căci omite a discuta mijloacele esențiale invocate în susținerea acestei teze.

În al II-lea rând, i se impută că a violat art. 772 și 849 c. civ., căci a făcut să intre în masă dota d-nei Olga Stolojan, constituită în efecte mobile, nu după valoarea ei în momentul morței donatorului, ci după valoarea ei în momentul constituirii dotei.

I se impută în fine că a comis o omisiune esențială, o nouă nemotivare și o eroare gravă, nezcând nimic asupra mijlocului fundat pe dispensa de raport de care s'a susținut că trebuia să beneficieze darul făcut minorei Vrăbiescu.

*

După cum vedem, dinaintea Curței de Casație, cestiunea se prezintă considerabil simplificată, curățită de o mulțime de pretențiuni cari îngreuiaseră sarcina magistraților chemați ca să judece fondul.

Cu toate acestea, chiar ast-fel cum a fost redusă, ea prezintă încă complicațiuni.

Să căutăm a arunca puțină lumină asupra ei, amintind pe scurt faptele și precisând despre ce este vorba!

9

Răposatul Iulian Vrăbiescu a lăsat la moartea sa, întâmplată la 6 Iulie 1891, moștenitori direcți, cu drept de rezervă, donatari și legatari.

Moștenitori direcți erau doi copii din două căsătorii deosebite : o fată din prima căsătorie, d-na Olga Stolojan, și un băiat din a doua căsătorie, minorele Romulus Vrăbiescu.

Donatari erau : fiică-sa mai mare, d-na Olga Stolojan, care primise, la măritișiu, o sumă de bani în efecte publice; fiul său mai mic, Romulus Vrăbiescu, care primise o moșie, Bădeni-Frățilești, cu zestrea ei agricolă, și niște magazine în Brăila; nepoții săi, minorii Stolojan, cari primiseră și dănsii o moșie, Hângulești.

Legatari erau nepotul său, d-l N. Vrăbiescu, căruia i s'a lăsat 30,000 lei prin testament, și alte persoane despre care este inutil să mai pomenim, după cum este asemenea inutil să mai vorbim și de o donațiune, cu titlul de înzestrare, făcute unei alte nepoate a defunctului, d-nei Misir, care n'a figurat în proces și în privința căreia nu s'a ridicat nici o obiecțiune.

*

După cum se întâmplă mai tot-d'auna în asemenea împrejurări, înțelegere nu s'a putut stabili între moștenitori.

Justiția a fost deci chemată să hotărască asupra pretențiunilor lor rivale.

Ca să deslege dificultățile, ea a fost nevoită să facă următoarele operațiuni :

- 1) să determine care era masa succesiunii la moartea lui Iulian Vrăbiescu;
- 2) care era activul și pasivul acestei succesiuni;
- 3) care era rezerva fie-cărui moștenitor și, prin urmare, cotitatea de care defunctul putuse să dispue în favoarea persoanelor preferite de dănsul.

Marea discuțiune între moștenitori s'a ridicat, mai întâi, cu prilejul formării masei succesiunii căci, fie-care urmând să fie înscris cu ceia-ce primise, ei nu se înțelegeau asupra sumelor cu cari trebuiau să fie înscriși, unii atribuind o valoare mai mică donațiunilor primite de dănsii, alții urcînd intenționat valoarea donațiunilor primite de adversarii lor, după cum interesul îi povățuia.

Tribunalul și, după el, Curtea de Apel, a pus capăt acelor discuțiuni nesfârșite, hotărînd cu ce sume fie-care trebuia să fie înscris la masă.

A doua mare discuțiune s'a produs cu ocaziunea raportului ce trebuiau să facă aceia cari primiseră mai mult de cât li se cuvenea, unii sus-

ținînd că erau dispensați de raport, alții că scăpau de reduciune, de oare-ce cotitatea disponibilă în privința lor nu fusese depășită.

Curtea a tăiat și această dificultate, desemnând pe aceia cari trebuiau să raporteze și fixînd și sumele ce trebuiau să raporteze.

În definitiv, Curtea a ajuns la următorul rezultat :

A stabilit că masa succesiunii era de 1,059,660 lei, Că pasivul ei era de 98,528 lei,

Că, deducându-se acest pasiv din masă, rămănea un activ net de 961,132 lei,

Că, luându-se a treia parte din acest activ net, de oare-ce erau doi moștenitori rezervatari, rezerva fie-cărui era de 320,377 lei și 33 bani,

Că, în consecință, cotitatea disponibilă a răposatului fusese tot de 320,377 lei și 33 bani,

Că ambii moștenitori trebuiau să raporteze ceia-ce primiseră, adică d-na Olga Stolojan zestrea sa de 115,250 lei, iar minorul Romulus Vrăbiescu valoarea moșiei Frățilești, a magaziiilor din Brăila și o sumă de 6390 lei, prinsă de la Societatea de Asigurare ca despăgubire a ecaretelor de pe moșia Frățilești distruse prin incendiu, total lei 497,769,

În fine, că ei trebuiau să 'și împarță de o potrivă aceste sume până la concurența de 640,754 lei 66 bani, la cât se urca rezerva lor de două treimi, bine înțelegându-se că li se cuvenea, pe din două, și ori-ce prisos ar fi rămas din cotitatea disponibilă, după ce se plăteau donațiunile și legatele făcute de răposat în limitele sumei de 320,377 lei și 33 bani, de care putuse să dispue.

*

Acest rezultat la care a ajuns Curtea de Apel a nemulțumit pe represintanta legală a minorului Vrăbiescu, mama lui, care a făcut recursul de față.

Trebue deci să examinăm dacă deciziunea Curței se menține în marginele legii.

Cu chipul acesta, vom intra tot de odată, și în cercetarea primului motiv de casare ce s'a inv. cat.

*

Recurenții susțin că Curtea a procedat rău când, stabilind rezerva moștenitorilor și găsind că d-na Olga Stolojan primise mai puțin de cât i se cuvenea, în loc să completeze porțiunea d-sale din prisosul aflat în succesiune și, numai în cas de insuficiență, să reducă liberalitățile făcute de

răposat, începând prin cele mai recente, a făcut calculul reservei în masă și a avantajat, ast-fel, pe minorii Stolojan, menținându-le intactă donațiunea lor mai nouă de cât a minorului Vrăbescu, pe care a știrbit'o.

În alți termeni, recurenții ar fi voit ca Curtea, care a constatat că reserva fie-cărui moștenitor era de 320,377 lei și 33 bani și că d-na Olga Stolojan, care nu primise de cât 115,250 lei zestre și care avea, prin urmare, un deficit de 205,127 lei și 33 bani, să 'și comp'ecteze acel deficit mai întâiu din o sumă de 36,230 lei rămasă, ca bună, în activul succesiunii, desființând ast-fel legatul d lui N. Vrăbescu și al tuturilor celor alți legatari, și fiind-că, până la complectarea reservei sale, îi mai trebuia încă 168,897 lei, să se adreseze minorilor Stolojan și să le reducă donațiunea până la concurența acestei sume.

Pretenția era, în adevăr, avantagioasă pentru minorele Vrăbescu.

Ea ar fi dat rezultatul următor :

Minorele Vrăbescu ar fi păstrat intacte donațiunile sale, cari, după calculul Curței, se urcă la suma de 497,769 lei.

Comoștenitoarea sa, d-na Olga Stolojan, n'ar fi avut drept de cât la stricta sa rezervă de 320,377 lei și 33 bani.

Legatarii, N. Vrăbescu și cei-lalți, ar fi fost cu deservire înlăturați.

Donatarii, minorii Stolojan, ar fi fost reduși cu 168,897 lei.

Iar cotitatea disponibilă scăzută, de la 320,377 lei, 33 bani, la 121.480 lei!

Și acestea toate în profitul cui?

În profitul unui singur moștenitor, care ar fi primit, ast-fel, 177,392 lei mai mult de cât comoștenitoarea sa!

Încă o dată, calculul e ingenios.

Să vedem însă dacă e și drept, dacă respectă și legea, și dacă nu calcă și principiile.

*

Pe ce se întemeiază recurenții pentru a susține că imputațiunea donațiunilor trebuia să se facă asupra reservei individuale, iar nu asupra reservei în masă?

Ei se întemeiază pe principiul irevocabilității donațiunilor făcute *en avancement d'hoirie*.

Acele donațiuni, zic ei, sunt perfecte și irevocabile.

Odată făcute, nu mai atârnă de la nimeni să le strice,

Când se găsesc, deci, în față cu alte donațiuni mai recente, ele trebuiesc să aibă pasul asupra acestora din urmă, cari vor fi desființate, parțial sau total, după cum va rămâne sau nu un prios în moștenire.

Principiul, ast-fel pus, mi se pare prea absolut, și de aceea nu'l pot împărtași de cât cu temperamente.

Pentru ce o donațiune *en avancement d'hoirie*, care, în definitiv, nu e de cât un avans asupra moștenirei viitoare, ar fi mai privilegiată de cât o donațiune ordinară?

Și nimeni nu poate să tăgăduiască că donațiunile ordinare, — deși acela care le-a consimțit nu mai poate să le desființeze din propria lui autoritate, — sunt totuși supuse revocării când oare-cari împrejurări vin de se pun d'a curmezișul lor, cum ar fi, de exemplu, casurile de ingratitudine a donatarului, de neîndeplinirea condițiunei sub care au fost formate și de naștere de copii!

Apoi chiar susținătorii sistemului irevocabilității donațiunilor *en avancement d'hoirie* pot ei să le refuze reductibilitatea sa, în alți termeni, revocabilitatea *pro parte*, când trec peste oare-cari margini ce nu e permis donatorului să depășească? când atacă reserva?

Iată un cas :

Un decujus lasă două moștenitori rezervatari și o avere a cărei masă totală a fost evaluată la 30,000 lei.

Reserva moștenitorilor de două treimi e de 20,000 lei, iar cotitatea disponibilă de 10,000 lei.

Să presupunem că acest decujus, în viață fiind, a dăruit unuia din moștenitorii săi 25.000 lei, iar celui-lalt nimic.

Donatarul putea-va, în virtutea principiului irevocabilității donațiunilor *en avancement d'hoirie*, să păstreze întreaga sumă de 25,000 lei, ce 'i-a fost dată, lăsând comoștenitorului său, care el n'a primit nimic, numai cei 5,000 lei rămași în moștenire?

Fără îndoială că nu!

Nu, nici chiar după sistemul d-lui Labbé!

Pentru ce aceasta?

Fiind-că s'ar ataca reserva și s'ar viola legea.

Cel mult, după acest sistem, moștenitorul donatar ar putea păstra 20,000 lei, cari represintă reserva sa și cotitatea disponibilă, presupusă dăruită lui de defunct,

Dar 5000 de lei, adică parte din donațiunea sa, tot ar fi nevoit a'î restitui pentru a completa reserva comoștenitorului său.

Deci, donațiunea sa a fost redusă, sau revocată în parte, ceea ce e absolut același lucru.

*

Dacă dar strictamente nu e esact a se zice că donațiunile, fie chiar *en avancement d'hoirie*, sunt irevocabile, principiul irevocabilității lor ce, în speță, se ia ca basă a demonstrațiunei, nu mai poate servi drept dogmă juridică, și deci putem privi cestiunea fără a ne speria de consecințe dacă vom ajunge a stabili că tot ce trece peste cotitatea disponibilă trebuie să fie redus, afară de cazul când donatorul și-a manifestat clar voința contrarie, acordând dispensa de raport.

Este un principiu, — acesta netăgăduit, fiind-că se fundează pe un text de lege pozitiv, pe art. 752 c. civ., — că un moștenitor nu poate să cumuleze calitatea de donatar și de legatar, ci trebuie să aleagă între ele.

De unde provine această regulă?

Ea provine de la dorința ce a avut legiuitorul să menție egalitatea între moștenitori, fundament al dreptului nostru asupra succesiunilor și la care nu se poate deroga de cât prin voința expresă a decujusului.

Sistemul sprijinit de d-l Labbé și repudiat de întreaga doctrină francesă, pe care se fundează recurenții, are tocmai cusurul d'a strica acest echilibru.

El repausează pe intențiunea *subînțeleasă* a donatorului de a face avantaje priceputare moștenitorului care a primit mai mult de cât reserva sa, însă, ca orî-ce sistem basat pe presupunerî, el merge alături cu realitatea lucrurilor și conduce la rezultate contrarii legii.

El dă ocasiune unui donator să năpăstuiască pe unii din moștenitori săi în profitul altora, și aceasta *fără a o spune, fără a o ști* poate chiar.

El distruge disponibiul și pune de multe ori pe un testator în imposibilitate de a dispune de parte din averea sa.

După cum observă cu multă dreptate, d. Prosper Vernet, care a avut ultimul cuvânt în această discuțiune: „*on ne laisserait d'après ce système de disponible qu'au père de famille qui aura eu assez d'entrailles pour refuser à ses enfants de pourvoir à leur établissement par des libéralités entre vifs!*”

Ei bine, legea n'a voit una ca aceasta.

Restrîngând libertatea omului de a se despuia de toată averea sa în favorul cui îi va place, de a desmoșteni, în alți termeni, pe ai săi, ea 'i-a lăsat facultatea de a avantagia pe unii din ei, pe aceia, cari 'i-au arătat mai multă dragoste, cari 'i-au dat mai puține supărări, cari 'i-au inspirat o preferință oare-care.

Acest drept, care reprezintă minimum de putere ce un om posedă asupra averii sale, nu i se poate ridica de nimeni.

El trebuie să fie respectat în întregimea lui.

Donatorul poate, fără îndoială, să strice echilibrul și să dea mai mult unuia din moștenitori săi, însă, dacă voește aceasta, trebuie să o spue formal, să o declare în termeni precisi, fiind-că tăcerea lui se interpretă în sensul dispozițiunilor legale.

Când dar el nu și-a manifestat intenția lămurit de a avantagia pe vre-unul din moștenitori săi, dispensîndu-l de raport, prezumția trebuie să fie că el n'a înțeles să'i dea mai mult de cât ceea ce legea 'i-a asigurat prin rezervă.

Și, în adevăr, el poate s'a înșelat în calculele sale, poate a presupus că, la moarte-î, va lăsa destulă avere pentru a menține cumpăna egală între toți moștenitori, că nimeni nu va avea să se plângă!

Principiul deci pus de d-nu Labbé, pentru a fi perfect, ar avea nevoie de o mică rectificare, fără de care el rămâne o afirmare juridicamente inexactă.

Donațiunile *en avancement d'hoirie*, — ar trebui să se adauge, — pentru a fi irevocabile, urmează să *nu depășească cotitatea disponibilă*, sau, dacă o depășesc, să *fie scutite de raport*, căci atunci se presupune că donatorul a dat prisosul din acea cotitate de care putea să dispue.

Indată ce nu întrunesc această condițiune, ele sunt lovite de un vițiu de conformațiune care le face să intre în regula comună, ele sunt revocabile pentru o parte, — ca cea făcută în speță minorelui Vrăbiescu, — și reductibile în limitele disponibilului.

Din potrivă, donațiunile sau legatele cari se mențin în marginele aceluî disponibil sunt respectate, fără a distinge dacă e în discuție un moștenitor rezervatar sau un străin.

*

Dacă facem aplicațiunea acestor principii în adevăr sănătoase asupra materiei care ne ocupă, ce vedem în speța de care e vorba?

Vedem că minorele Vrăbiescu a primit o donațiune mai mare de cât i se cuvine; vedem că el n'a fost dispensat formal de raport, pentru a induce că prisosul i-a fost dăruit asupra disponibilului; vedem că, din contra, minorii Stolojan, a căror donațiune, după aprețuirea făcută de Curte, se menține în limitele disponibilului, au fost formal dispensați de raport; vedem în fine că voința donatorului nu mai lasă îndoială și că deci nu e loc la nici o reducere asupra darului făcut acestora!

Curtea, prin urmare, judecând acest punct după cum am arătat, a dat o hotărîre întemeiată și pe lege, și pe principii și pe voința manifestă a donatorului.

Motivul ce se propune pentru a-i strica lucrarea e așa dar neîntemeiat.

Un alt motiv de nemulțumire este tras din împrejurarea că Curtea, fixând ceea-ce trebuia să raporteze moștenitorii lui Iulian Vrăbiescu, a decis că d-na Olga Stolojan trebuia să raporteze, ca dotă, numai suma de 115,250 lei, pe când în realitate, valoarea dotei ce d-sa a primit e cu mult mai mare.

Pentru a ne da seamă de temeiul acestui motiv, e bine să restabilim puțin faptele.

*

În anul 1877, la măritișul ficei sale cu d-nu Stolojan, reposatul Iulian Vrăbiescu i-a constituit o dotă de 200,000 lei, în bunuri domeniiale, deosebit de un trusoă prețuit de părți 14,000 lei.

Dotă propriu zisă de 200,000 lei se descompunea astfel: 131,786 lei vechi, sau 48,809 lei noi proveneau de la mama înzestrată, răposata Fotinia Vrăbiescu, iar restul până la complectarea celor 200,000 lei, adică 151,191 lei proveneau de la însuși Iulian Vrăbiescu, tatăl.

Un punct de fapt însemnat în cauză e că întreaga dotă, atât cea provenind de la mamă, cât și cea provenită de la tată, a fost constituită în *bunuri domeniiale*, a căror valoare reală era cu 25% mai mică de cât cea nominală, căci ele se negociau pe cursul de 75%, la epoca aceea.

Fiindcă d-nu Stolojan, ginerele, nu poseda, pe atunci, avere imobiliară în care această zestre să fi putut fi asigurată, Iulian Vrăbiescu stipulă, în actul dotal că: „bunurile să rămăie în păstrarea sa până ce ginerele își va cumpăra o moșie asupra căreia să poată lua inscripție ipotecară...”

Ei bine, această condiție s'a împlinit în anul 1882.

La această epocă, d-nu Stolojan dobîndi un imobil asupra căruia se luă inscripția prevăzută de actul dotal, cu singura diferență că se luă, nu pentru suma de 200,000 lei, ci pentru cea de 240,000 lei, care reprezintă valoarea bunurilor domeniiale date ca zestre, la acea dată, de oare-ce, între 1877—1882, avusese loc conversiunea bunurilor domeniiale și valoarea lor crescuse în mod considerabil, fiind acum de 120 suta.

*

Recurenții au cerut Curței să ție compt de această urcare a efectelor și să oblige pe d-na Olga Stolojan a raporta zestrea sa, nu după cursul bunurilor domeniiale din 1877, când au fost dăruite, ci, conform art. 849 c. civ., după valoarea ce aveau la moartea lui Iulian Vrăbiescu, sau cel puțin pe cel din 1882, când se luase inscripția ipotecară, ceea ce făcea o diferență de aproape 100,000 lei.

Pentru a sprijini această pretenție, ei se fundau pe art. 849 c. civ., care țice că partea disponibilă se calculează asupra bunurilor de care donatorul a dispus prin donațiuni între vii sau prin testament, *după valoarea ce ele au avut în momentul morții donatorului.*

Ei susțineau că textul art. 849 c. civ. nu deosebește între bunuri mobile sau imobile, și că art. 772 c. civ., care prevede că raportul mobilelor dăruite trebuie făcut *după valoarea ce ele aveau în momentul facerii darului*, se referă la alt caz, la cazul când se găsesc în prezință numai moștenitori acceptanți, cari au primit de la decedus donațiuni sau legături fără priceput.

Când însă, ziceau ei, răposatul a lăsat moștenitori rezervatari în favoarea cărora el a dispus prin donațiuni sau legături imputabile asupra disponibilului, valoarea acelor daruri, fără deosebire de natura lor, se calculează după cât prețuește în momentul morții, conform art. 849 c. civ.

*

Mărturisesc că nu înțeleg bine această teorie a moștenitorilor acceptanți, cari, fiindcă au primit donațiuni sau legături fără priceput, sunt supuși art. 772, și a moștenitorilor rezervatari, cari, fiindcă au primit donațiuni sau legături imputabile asupra disponibilului, sunt supuși art. 849, nici nu'mi dau seamă pe ce se fundează.

Cea ce mi se pare însă afară de ori-ce discuțiune,

este că art. 772 se află așezat în Cod la partea care tratează despre *Succesiuni*, sub rubrica privitoare la *raporturi*, iar art. 849 se află așezat la partea care tratează despre *Donațiuni și testamentele*, sub rubrica privitoare la *reducțiune*, și că aceste texte de lege, cu toată aparența lor antinomie, își găsesc o sferă de aplicație cu mult mai naturală de cât aceea ce propun recurenții.

Când, în adevăr, un decujus a făcut *unui descendent al său, succesibil*, un dar fără dispensă de raport, acel dar, după principiile pe cari le-am formulat vorbind asupra motivului I-iu, e supus la raport, și, dacă trece peste porțiunea disponibilă, e anulabil în limitele rezervei.

Să presupunem că darul e de obiecte mobile: ce se întâmplă prin faptul remiterii lui în mâna donatarului?

Donatarul devine stăpân pe dînsul, darul se confundă cu lucrurile lui, el poate să peară.

Cu toate acestea, un moment poate să vie când donatarul va fi obligat să raporteze acel dar.

Cum să-l raporteze dacă el și-a împrumutat valoarea, dacă nu mai există?

Art. 772 răspunde la această întrebare: *donatarul va raporta valoarea ce avea lucrul mobil dăruit în momentul constituirei darului*.

Riscurile, prin urmare, sunt în sarcina donatarului, el răspunde de ele.

Când, din potrivă, un decujus a făcut *unui nesuccesibil al său, unui străin*, un dar de lucruri mobile, acel dar, dacă trece peste cotitatea disponibilă, este el oare supus raportului?

Nu, fiindcă, în sistemul codului nostru, după art. 751, care, în punctul acesta s'a despărțit de art. corespunzător frances, pentru a se apropia de cel italian, *numai descendenții* donatarului sunt supuși la raport.

Trebuie-va însă oare atunci să zicem că donatarii nesuccesibili își păstrează intacte darurile ce li s'a făcut, ori-care ar fi valoarea lor?

Iarăși nu, căci și darurile lor se pot desființa în parte sau în tot, dacă trec peste cotitatea disponibilă.

Numai operațiunea ce se esercitează asupra lor se chiamă alt-fel în limbajul juridic: ea se numește *reducțiune*.

Așa dar, darul făcut unui nesuccesibil, dacă trece peste cotitatea disponibilă, e *reducibil* și trebuie să fie redus.

Însă care e valoarea care trebuie să serve de basă reducțiunii?

Art. 849 o spune: *valoarea ce avea lucrul în momentul morței donatorului*

*

După cum vedem, există o însemnată deosebire între cazul când un dar a fost făcut unui descendent sau unui străin.

Descendentele raportează valoarea ce avea lucrul în momentul donațiunii; străinul, din contra, e scăzut sau redus cu valoarea ce avea lucrul în momentul morței donatorului.

Pentru ce această deosebire?

Să o spunem în puține cuvinte.

*

Este, mai întîi, în afară din ori-ce îndoială că descendentele, fiind obligat să raporteze valoarea ce avea lucrul în momentul donațiunii, e mai rău tratat de cât străinul, care e redus numai după valoarea ce avea lucrul în momentul morței donatorului.

Fiind vorba, în adevăr, de lucruri mobile, valoarea lor, afară de cazuri excepționale, ca cel de față, e tot-d'auna mai mare în momentul donațiunii de cât în momentul morței, căci, în acest interval, lucrurile mobile sunt supuse stricăciunii și, prin urmare, deprecierei.

Se poate întîmpla, fără îndoială, ca acele lucruri să dobîndească și să aibă o valoare mai mare la moartea donatorului, însă aceste cazuri sunt foarte rare și puțin probabile.

Legea n'a putut avea în vedere de cât ceea ce se întîmplă mai des, și mai des se împrumutează valoarea lucrurilor mobile de cât crește.

De aceea, încă odată, descendentele care raportează e mai rău tratat de cât străinul care e redus.

*

Acum, dacă voim să știm de unde provine severitatea legii față cu niște moștenitori de sînge, mai apropiați de donator, și indulgența ei față cu străinii, rațiunea e lesne de găsit.

Cu un străin nu e mai nici odată mare pericol că donatorul va strica echilibrul moștenirii sale fixat de lege.

Afară de cazuri cu totul rare, ceea ce se dă străinului sunt lucruri de o valoare care nu atacă mai nici o dată reserva.

Primindu-le, cel cărui au fost dăruite le socotește, cu bună credință, pentru tot-d'a-una ale sale, se deprinde cu ele și, când se întîmplă să fie nevoit a le restitui, el nu trebuie, în bună echitate, să fie obligat a răspunde altă valoare de cât aceea ce ele au actualmente.

Pe când moștenitorul de sânge, descendintele, care are atâtea înlesniri de a dobândi mai mult de cât i se cuvine, are în același timp și conștiința că, într'o zi, poate să fie obligat a raporta; el poate, în timpul detențiunii darului ce i s'a făcut, să'i împușineze intenționat valoarea printr'un uz excesiv; de aceea, pentru a 'l opri pe acest pripor, trebuia să i se fie în seamă valoarea ce avea darul în momentul constituirei!

*

Dacă facem aplicațiunea acestor principii la cazul care ne preocupă, ce vedem?

Vedem că d-na Olga Stolojan e moștenitoare de sânge, descendentă a lui Iulian Vrăbiescu; că, prin urmare, trebuia să i se aplice regulele relative la raport, iar nu cele relative la reducere; că darul *en avancement d'hoirie* ce i s'a făcut, cosistând în efecte mobiliare, valoarea lor din momentul donațiunii, iar nu din momentul morții donatorului, trebuia să fie socotită la raport; că e o pură întâmplare ca valoarea să fi crescut între aceste două epoci; că ea putea tot așa de bine să scază, și că, într'unul ca în cel-lalt din aceste cazuri, judecătorul nu trebuie să se conducă după rezultatul accidental, ci după rigoarea principiului.

Deci Curtea fixând suma de raportat după valoarea darului în momentul constituirei lui, a respectat legea și a făcut o bună aplicațiune a art. 772 c. civ.

*

Un alt argument tras din principiul incomutabilității convențiunilor matrimoniale între soți, în timpul căsătoriei, conduce absolut la același rezultat.

Ce s'a constituit, în adevăr, ca zestre d-nei Olga Stolojan în 1877?

Afară de partea provenind de la mama d-sale, i s'a constituit de răposatul d-sale tată, Iulian Vrăbiescu, suma de 151,194 lei în bunuri domeniiale.

Când trebuie să ne punem pentru a vedea care era valoarea reală acelei zestre?

În momentul când ea a fost constituită, adică în 1877.

Or, la acea epocă, bunurile domeniiale fiind scăzute, valoarea zestreii ce Iulian Vrăbiescu a dat fiicei sale era, în realitate, de 115,250 lei, după cursul de atunci.

Puțin importă dacă, în momentul când înzestrătorul a remis zestreă soțului și a luat inscripțiune ipotecară, valoarea bunurilor se mărise și inscripția s'a luat pentru suma de 240,000 lei.

Soțul nu e legalmente obligat, față cu soția sa, de cât la 115,250 lei, plus 14,000 lei trusoă, căci atât era valoarea zestreii ce i se da în momentul convențiunii matrimoniale.

Dacă, în loc să crească, printr'o împrejurare foarte posibilă, valoarea acelor bunuri ar fi scăzut, soțul, de sigur, rămânea obligat tot la 115,250 lei.

Cât despre împrejurarea că, în 1882, el a consimțit a se lua o ipotecă de 240,000 lei asupra moșiei sale, spre a asigura zestreă primită, aceasta nu modifică întru nimic starea legală a lucrurilor.

Primirea d-lui Stolojan de a 'și greva moșia pentru o sumă mai mare nu se poate interpreta de cât ca o liberalitate făcută soției d-sale, pentru diferență, liberalitate care e supusă tuturor fluctuațiilor ce au asemenea daruri în timpul căsătoriei, și a cărei desființare o pot cere, negreșit, într'o zi, moștenitorii sau creditorii d-lui Stolojan!

De ar fi alt fel, nimic mai facil soților, cari ar voi să fraudeze legea, de cât să 'și facă asemenea avantaje în cursul căsătoriei.

Deci, și din acest punct de vedere, motivul II-lea nu e fundat, și decizia Curței de Apel trebuie să rămâie în picioare.

Cât despre motivul tras din omisiunea Curței de a se pronunța asupra *dispensei de raport*, de care se susținuse că trebuie să se bucure darul făcut minorului Vrăbiescu, e de observat că, în concludsiunile presintate Curței, nu se vorbește nimic în această privință.

Aceste concludsiuni se referă, ce e drept, la cele presintate tribunalului, cari propun dispensa de raport în favorul minorei Vrăbiescu; însă astfel se invoacă un mijloc esențial, după cum susțin astăzi recurenții că era cel în discuțiune? referindu-se la niște concludsiuni, pe cari judecătorii de la Curte poate nici nu le-au citit, căci, dacă puneau temeiul pe ele, n'ar fi mai avut nevoie să ceară altele noi, și părțile, cari aveau un mijloc atât de peremptoriu, ca dispensa de raport, astfel trebuiau să useze de el, în apărarea lor? omițând de a'l propune formal dinaintea Curței, care le cerea noi concludsiuni?

Cu toate acestea, tot ce s'a zis în această privință e nefundat și din cauză că nu corespunde cu realitatea lucrurilor.

Curtea, de și concludsiunile ce a cerut nu vorbesc de dispensa de raport, a avut totuși grija a se ocupa și de această chestiune și a da motivele pentru cari o înlătură.

Iată în adevăr, ce citim într'unul din considerantele Curței:

„Având în vedere că d-na Ales. Vrăbiescu cere a se recunoaște că donațiunea minorelui ar fi dispensată de raport, invocând pentru aceasta în primul loc.... etc., (urmează motivul pentru care se cere dispensa de raport și refutarea Curței).

Apoi Curtea adaogă:

„Că, în specie, tutricea acceptând moștenirea lui Iulian Vrăbiescu în numele minorelui, urmează să aducă la masă întreaga donațiune ce a primit de la defunct, întru cât *prin actul de donațiune, nu s'a prevăzut dispensa de raport.*“

Curtea face ast-fel aplicațiunea principiului că, pentru ca o donațiune să fie considerată ca scutită de raport, donatorul trebuie să spue aceasta lămurit, ceea ce, în speță, n'a făcut.

Ce răspuns mai peremptoriu la cererea ce se făcea? și ce dovadă mai bună că Curtea nu a omis de a se pronunța nici asupra acestui punct?

Recursul deci e neintemeiat din toate punctele de vedere.

Conchiz deci la respingerea lui.

CURTEA DE APEL DIN BUCURESCI SECȚIA I

Audiența de la 25 Februarie 1895

Președinția d-lui **ADOLF CANTACUZINO**, Prim-Președinte

Iosef Szabo cu Iza Vlădoianu

DECISIUNEA No. 61

Act original.—Copiă.—Dacă copia scoasă după originalul unui act, cu paza formelor cerute de lege, poate înlocui originalul când numai există.

Act original. — Care era originalul unui act înainte de actuala lege de autentificare.—Dacă actul din condica tribunalului putea fi considerat ca original. — Dacă copia scoasă după această condică, când originalul numai există, valorează ca actul original.

După dispozițiunile clare ale art. 1188 al. I din codul civil, copia scoasă după originalul unui act cu paza formalităților acolo prescrise, poate înlocui complet originalul, când acest original numai există

Când însă originalul numai există, partea în drept numai poate avea o copie în sensul art. 1188 al. I, c. c., scoțând'o după condica ținută de tribunal, de oare-ce în sistemul legii autentificării actelor anterior legii din 1886, original era numai actul încredințat părților, cel trecut în registrele tribunalului fiind numai o copie.

S'a auzit D-nii B. Brătianu și D. Geani, avocații apelantului Iosef Szabo în susținerea apelului și D-nii Ion B. Vlădoianu și V. Lascar în combateri.

Curtea deliberând

Asupra apelului făcut de Iosef Szabo în contra sentinței No. 230/93 a Trib. Dâmbovița;

Având în vedere sentința apelată, prin care Tribunalul Dâmbovița „ordonă a se libera D-nei Iza Colonel Vlădoianu o copie legalizată după actul de ipotecă aflat în condică, autentificat de acest tribunal la No. 401 din 22 Octombrie 1879, și înscrisă în registrul de inscripțiune tot de acest tribunal la No. 53/79, act intervenit între Dl. Iosef Szabo și Marquisul Louis de L'Aubespine Sully, administratorul averii dotale a soției sale Ruxandra de L'Aubespine Sully, și care copie va ține loc de original și investită cu formula executorie.”

Având în vedere actele prezentate și discuțiunile urmate în ședință;

Având în vedere că această sentință este pronunțată în urma acțiunii făcută de d-na Iza Vlădoianu, născută Ghica, în calitate de legatară universală a Marquisei de L'Aubespine Sully, prin care acțiune reclamanta, basându-se pe dispozițiunile art. 1188 al I c. civ., cerea ca față cu Iosef Szabo să ordone trib. a i se libera o copie scoasă din condică după actul de ipotecă dintre Iosef Szabo și Marquisul de L'Aubespine Sully, care act să-i țină loc de original și să fie și investită cu formula executorie, termenul ipotecei fiind deja expirat;

Având în vedere art. 1188 al. I c. civil;

Considerând, că după dispozițiunile clare ale acestui articol, copia scoasă după originalul unui act cu paza formalităților acolo prescrise, poate înlocui complet originalul, când acest original nu mai există;

Că ast-fel fiind, odată ce originalul nu mai există, partea în drept nu mai poate avea o copie în sensul art. 1188 al. I c. civ., scoțând'o după condica ținută de tribunal, de oare-ce în sistemul legii autentificării actelor anterior legii din 1886, original era numai actul încredințat părților, cel trecut în registrele tribunalului fiind numai o copie;

Că prin urmare tribunalul Dâmbovița a făcut o greșită aplicațiune a art. 1188 al. I c. civ., dispunând prin sentința apelată a se libera intimetei o copie după actul de ipotecă menționat după registrele tribunalului, copie, care să țină loc de original, investindu-se cu formula executorie;

Că ast-fel apelul făcut de Iosef Szabo este admisibil;

Considerând, că odată ce obiectul acțiunii intentate de d-na Iza Colonel Vlădoianu lui Iosef Szabo era obținerea unei copii în sensul art. 1188 al. I cod. civ., cum se dovedește din petițiunea de intentare a acțiunii și din desbateri, tribunalul, nu se putea pronunța de cât asupra acestui punct, cum a și făcut, ast-fel că intimetei i-a rămas întreg dreptul de a 'și dovedi pe altă cale creanța sus menționată.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier C. G. Dâmboviceanu, Curtea admite apelul etc.

(ss) A. Cantacuzino, A. Eustațiu, T. T. Djuvara, M. Paleologu, C. G. Dâmboviceanu.

BIBLIOGRAFIE

A apărut:

TRATATUL DE DREPT COMERCIAL

PARTEA III-a VOL. I

DE

G. N. TONEANU

Avocat, Galați

Se află de vânzare pe preț de 2 lei la autor în Galați, la librăria «Socec» în București și «Șaraga» în Iași.

Asemenea partea I și a II-a pe preț de 10 lei ambele.